

ԺԹ. ԴԱՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ՍԷՐ» ՕԹԵԱԿԻ ԱՆԴԱՄ
ԱԶԱՏ-ՈՐՄՆԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՑՈՒՑԱԿ

ԱՐԹԻՒՐ ՊԵՅԼԵՐԵԱՆ

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի ԻԱ. հատորին մէջ յօդուած մը հրատարակած էինք Օսմանեան կայսրութեան մէջ ազատ որմնադրութեան մուտքին եւ Պոլսոյ հայկական «Սէր» օթեակի ստեղծումին եւ գործունէութեան վերաբերեալ¹։ Այժմ կը ներկայացնենք «Սէր» օթեակի, աւելի քան երեսուն տարիներու ընթացքին ունեցած անդամներու ընդհանուր ցուցակը, անոր Հիմնումէն (1866) մինչեւ պաշտօնական դադրումը (1898)։ Անդամացանկը դասակարած ենք այրբէնական կարգով, ըստ մականուններու, Ֆրանսայի Մեծ Արեւելքի դիւաններուն մէջ պահուած գանազան վաւերագրերու համեմատ։ «Սէր» օթեակը ընդամենը ունեցած է 168 անդամներ՝ 162 հայեր եւ 6 մահմետականներ՝ Երթուրք ու մէկը հնդիկ։

Ֆրանսայի Մեծ Արեւելքի դիւաններուն մէջ «Սէր» օթեակի վարչական խորհուրդի անդամներուն կողմէ պատրաստուած տարեկան ցուցակները, որոնք կ'ընդգրկեն 1866-1894ի ժամանակաշրջանը, երբ օթեակը առժամաբար կը դադրեցնէ իր գործունէութիւնը, չորս տարի ետքն ալ վերջնականապէս փակելու համար, փոխանակ 28ի, 11 հատ են։ Առաջին ցուցակը 11 Մարտ 1868 թուականը կը կրէ, իսկ վերջինը՝ 3 Սեպտեմբեր 1887։ Այս ցուցակներուն մէջ կ'երևին 162 անդամներու անուններ։ Տարբեր օթեակներու վերաբերեալ դիւաններու մէջ գտանք ոմն Յակոբ Հազարապետեանի եւ Թեւֆիկ Պէյ անունով թուրքի մը վերաբերեալ արձանագրութիւններ, որոնք կը փաստեն թէ անոնք նախապէս «Սէր» օթեակին ընծայուած (initiation) եղած են։ Այս պատճառաւ, մեր նախորդ յօդուածին մէջ «Սէր» օթեակի անդամներուն թիւը 164 հոգի ներկայացուցած էինք։ 1866ի գարնան «Սէր» օթեակի Հիմնադիր գերարգելի վարպետ Սերովբէ Ազնաւուր Ֆրանսայի Մեծ Արեւելքի գերագոյն խորհուրդին կ'իմացնէր թէ «Արեւելքի Միութիւն» (Union d'Orient) օթեակի անդամներ տղթ՝ Նահապետ Ռուսինեան, տղթ՝ Միքայէլ Խորասանճեան, տղթ՝ Գրիգոր Մոզեան, Յովհաննէս Նուրեան, տղթ՝ Ստեփան փաշա Ասլանեան, Ներսէս Պէյ Տառեան «Սէր» օթեակին միացած են։ Սակայն «Սէր» օթեակի վերոնշեալ առաջին տարեկան ցուցակը, վերոյիշեալ անձերէն առաջին չորսին անունները չի յիշեր, ինչ որ կը նշանակէ, թէ տարի մը յետոյ այս անձերը արդէն հայկական օթեակէն բաժնուած են։ Այս չորս անձերուն անունները եւս մեր ցուցակին աւելցնելով անդամներու ընդհանուր թիւը 168ի կը հասնի։ Թերեւս կան մի քանի ուրիշներ ալ, որոնք անհնար եղաւ գտնել։ Մեր ցուցակին մէջ նշուած են իւրաքանչիւր ան-

դամի ծննդավայրը, ծննդեան թուականը, գրադուսը կամ արհեստը եւ «Սէր» օթեակին ընծայումի թուականը: Կարգ մը անդամներու մի միայն անունները արձանագրուած ըլլալով, անկարելի եղաւ յաւելեալ տեղեկութիւններ քաղել ա- նոնց մասին՝ նոյնիսկ ուրիշ օթեակներու արձանագրութեանց մէջէն: Նկատելի են նաեւ երկուութիւններ մեր նախորդ յօդուածին եւ այս ցուցակին մէջ նշուած կարգ մը տեղեկութիւններու վերաբերեալ, որոնք արդիւնք են ընագրային անճշդութիւններու:

Ինչպէս կը տեսնուի, անդամներուն մեծամասնութիւնը ընդի պոլսահայերէ կը բաղկանայ, որոնց կը հետեւին զանազան գաւառներէ (Կեսարիայէն, Կարի- նէն, Իզմիտէն, Արարկիլէն, Զմիւռնիայէն եւն.) յետագային Պոլիս հաստատուած աւելի քան 35 հոգի: Անդամներուն մէջ վաճառականները եւ դրամատէ- րերը մեծամասնութիւն կը կազմեն, յետոյ կու գան ազատ ասպարէզի արհես- տաւորներ՝ ոսկերիներ ու ժամագործներ, 24 բժիշկ, որոնց երկուքը՝ զինուո- րական, 4 փաստաբան, պետական վարչակարգի զանազան բաժանմունքներու մէջ պաշտօնավարող անձեր՝ 21 հոգի, մէկ դատաւոր, մէկ լրագրող, մէկ ուսու- ցիչ, եւն.:

«Սէր» օթեակի հիմնադիր անդամները զանազանեւ համար միւսներէն, ա- նոնց անուններուն քով աստղանիշ մը աւելցուցած ենք:

«Սէր» օթեակի այս ցուցակին մէջ կը հանդիպինք ԺԹ. դարու Պոլսոյ հայ համայնքի ազգային, մշակութային, ընկերային թէ՛ քաղաքական կեանքին մէջ դեր ստանձնած անձնաւորութիւններու անուններուն: Անոնցմէ յիշենք տղթ.՝ Նահապետ Ռուսինեան (1819-1876), տղթ.՝ Բարունակ Պէյ Ֆէրուխան (1824-1868), Սահաթերթի տնօրէն-խմբագրապետ Կարապետ Իւթիւճեան (1823-1901), տղթ.՝ Գրիգոր Մոզեան (1830-1882), Ներսէս Պէյ Տատեան (1825-1872), որոնք Ազգային Սահմանադրութեան պատրաստութեան նախաձեռնարկ խումբին անդամներէն էին: Մշակութային մարզին մէջ Զարթօնքի շրջանին գործօն դեր ունեցան տղթ.՝ Յովսէփ Շիշմանեան՝ Մերենց (1822-1888), Մկրտիչ Պէշիկթաշ- լեան (1827-1868), Թատերագիր Սրապիոն Հէքիմեան (1832-1892), ազգային կեանքի մէջ, մանաւանդ հայկական հարցի առնչութեամբ զանազան տարիներուն կարեւոր դեր ունեցան Գարիբէյ Նորատունկեան (1852-1936), Ստեփան փաշա Ալախեան (1822-1901), Յովհաննէս Նուրեան (1839-1899) եւ Յովսէփ Իս- կէնտէր (1841-1927): Այս վերջինը ԺԹ. դարու 70ականներուն Փարիզ պիտի հաստատուէր եւ յետագային Յրանսայի մէջ հայկական հարցի ծանօթացման առաջին դրօշակիրներէն մին պիտի ըլլար: Յովսէփ Իսկէնտէր նաեւ Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան հիմնադիրներէն էր (1890ին):

ՄԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

- 1 Ա. Պէյլեբեան, «Ազատ-Որմնադրութեան Մուտքը Օսմանեան Կայսրութիւն Եւ Պոլսոյ Հայկական «Սէր» Օթեակը ԺԹ. Դարուն», Հայկազեան Հայագիտական Հանգէս, ԻԱ. հատոր, Պէյրութ, 2001, էջ 143-182:

Մականուն, Անուն	Ծննդավայր	թուական	Գործ/Արհեստ	Անդամակցության թուական
Ազնաուր Անթուան	Պոլիս	1844	հաշուակալ	22.02.1866
Ազնաուր Գեորգ	Պոլիս	1842	առետրական	7.06.1866
Ազնաուր Սերովբէ	Պոլիս	1813	առետրական	28.02.1866
Աթանասեան Համբարձում	Իզմիթ	1840	վաճառական	4.03.1869
Աթ.Ֆ. Էֆենտի -----	Պոլիս	1848	գրագէտ	8.08.1875
			Ելմտական Տնօրէնութեան	
Ալեանաքեան Խաչիկ	Պոլիս	1805	առետրական	25.11.1867
Ալէաթեան Գառնիկ	Պոլիս	1840	սեղանատր	20.01.1881
Ալթունճեան Համբարձում	-----	-----	-----	26.09.1867
Ալիշան Միքայէլ	Պոլիս	1827	առետրական	28.08.1866
Ալեքսանեան Տիդան	Պոլիս	1814	Ելմտական	28.02.1866
			խորհրդայ պաշտօնեայ	
Աղապէկեան Կարապետ	Պոլիս	-----	ատամնաբոյժ	23.08.1866
Աղջիկեան Գօգմա	Խոսրովա	1817	առետրական	28.02.1866
Ամպէրեան Անթուան	Պոլիս	1848	հաշուակալ	20.01.1873
Ամպէրեան Անտոն	Պոլիս	1840	վաճառական	20.02.1873
Անդրէասեան Մարտիրոս	Բիւնկեան	1844	վաճառական	18.05.1871
Անտոնեան Մանուէլ	Պոլիս	1842	վաճառական	16.12.1875
Աշմանեան Մկրտիչ	Պոլիս	1833	դրամատէր	4.10.1866
Աշմանեան Նիկողոս	Պոլիս	-----	դրամատէր	11.03.1868
Ասլանեան Յարութիւն	Թուրատ	1851	Ծովային	30.03.1879
			Ընկերութեան պաշտօնեայ	
Ասլանեան Ստեփան	Պոլիս	1822	զինուորական բժիշկ	28.02.1866
Արապեան Սերովբէ	Ալկն	1834	գործակալ	18.05.1871
Բապունեան Կարապետ	Պոլիս	1852	առետրական	23.01.1884
Գազազեան Յակոբ	Կեսարիա	1849	դրամատէր	16.07.1874
Գազազեան Յովնաննէս	Կեսարիա	1830	առետրական	3.02.1881

Գալֆայեան Աշոտ	Պոլիս	1843	ուսուցիչ	15.06.1871
Գալֆայեան Սկրտիչ	Պոլիս	1834	նսկերիչ	19.12.1872
Գամալիկ Պօղոս Բօլ	Պոլիս	1838	դրամատեր	22.02.1866
Գարախանեան Սեպուհ	Պոլիս	1846	նսկերիչ	13.02.1872
Եազըճեան Յակոբ	Պոլիս	-----	դրամատեր	12.02.1868
Եազմանեան Կարապետ	Պոլիս	1845	վաճառական	6.08.1874
Եղլտըզեան Գասպար	Պոլիս	1834	առետրական	11.03.1868
Եղլտըզեան Պօղոս	Պոլիս	1844	գործակալ	11.03.1868
Երկանեան Գառնիկ	Պոլիս	1850	վաճառական	7.07.1882
Եռստֆեան Տիգրան	Պոլիս	1836	դատատեր	18.10.1866
				Առետրական Դատարանի
Զինճիլճեան Յարութիւն	Պոլիս	1835	վաճառական	15.10.1868
Էնքսէրճեան Պօղոս	Պոլիս	1847	սեղանատեր	20.03.1880
Էրամ Միքայէլ	Պոլիս	1833	առետրական	9.08.1866
Էքիզեան Գալուստ	Զմիւտնիա	1837	առետրական	2.03.1866
Էքմէրճեան Յարութիւն	Պոլիս	1823	վաճառական	18.05.1871
Ընքապապեան Միքայէլ	Կեսարիա	1831	վաճառական	12.05.1870
Ընթալտրեան Գեորգ	Պոլիս	1820	բժիշկ	29.11.1866
Թաշճեան Միսակ	Կեսարիա	1856	դրամատեր	30.03.1879
Թելֆիք Պէյ -----	-----	-----	պաշտօնեայ	Եղմտ.
				Տնօրէնութեան
Թիւրապեան Սեպուհ	Պոլիս	1843	առետրական	19.11.1874
Թորամանեան Մանուկ	Գարահիսար	1849	առետրական	22.01.1881
Թօքաթեան Գասպար	Պոլիս	1840	Արտ. գործոց	
				Նախ. պաշտօնեայ
Թօքաթեան Սկրտիչ	Պոլիս	1863	ճաշարանատեր	18.09.1873
Թորոս Պէյ Գիսակ	Պոլիս	1825	Ծովային	23.01.1887
				Նախարարութեան
				քարգման
Իսկէնտէր Մելքոն	Պոլիս	1837	առետրական	19.03.1867

Իսկէնտեր Յովսէփ	Պոլիս	1841
Իւթիւնեան Կարապետ	Պոլիս	1823
Խիւտավերտեան Գառնիկ	Պոլիս	1833
Խիւտավերտեան Նիկողոս	Պոլիս	1830
Խուրտաճեան Գրիգոր	-----	-----
Խորասանճեան Միքայէլ	Պոլիս	-----

Կարապետեան Ագարիկ	Կէյվէ (Իզմիտ)	1843
Կրճիկեան Անդրանիկ	Պոլիս	1822
Կիւլապեան Միքայէլ	Պոլիս	1851
Կիւլպէնկեան Կիւլպէնկ	Կեսարիա	1834
Կիւմլւշեան Խաչիկ	Պոլիս	1842
Հազարապետեան Յակոբ	Էրզրում	1870
Հէքիմեան Սրապիոն	Մեծ Կողի (Պոլիս)	1832

Հինտի Հաճի Հասան	Պոմպէյ	1840
Հովեան Ղազարոս	Պոլիս	1838
Ղազարեան Զաքար	Արաբկիր	1827
Ղազարոսեան Սահակ	Պոլիս	1836
Ճէլալի Յակոբ	Պոլիս	1855

Ճէմալ Պէյ-----	Պոլիս	1838
Ճիլաճեան Տիգրան	Պոլիս	1851
Մազպուլեան Համբարձում	Պոլիս	1833
Մակարեան Խաչիկ	Պոլիս	1833
Մամասեան Առաքել	Արաբկիր	1822
Մանիասեան Խաչիկ	Պոլիս	1844

Մարկոսեան Բարսեղ	Պոլիս	-----
------------------	-------	-------

առնետրական	22.02.1866
լրագրող	22.02.1866
առնետրական	23.05.1872
նուագածու	21.11.1872
	2.03.1866

Կայսերական	1866
Պալատի բժիշկ	
վաճառական	8.02.1883
բժիշկ	20.09.1866
Բ. Դրան պաշտօնեայ	27.01.1878
առնետրական	17.09.1869
հաշուակալ	19.05.1870
առնետրական	-----
հաշուակալ-ուսուցիչ	22.02.1866

վաճառական	5.09.1875
ոսկերիչ	7.02.1867
դրամատէր	4.03.1869
առնետրական	6.09.1866
Հանրային Պարտուց	7.07.1882
Վարչութեան պաշտօնեայ	
դասատու	7.01.1871
ոսկերիչ	13.02.1883
դրամատէր	1.02.1874
վաճառական	19.05.1870
դրամատէր	22.01.1868
Կայսերական Պալատի	4.05.1871
պաշտօնեայ	
դրամատէր	7.06.1866

Մաքսուտեան Միքայել	Պոլիս	1845	Արտ. Գործոց Նախարարութեան պաշտօնեայ	30.03.1867
Մաքսուտեան Յարութիւն	Պոլիս	1844	դրամատր	27.12.1866
Մաքսուտեան Սիմոն Պէյ	Պոլիս	1836	Կայսերական Պալատի հայրայրիչ	21.02.1867
Մելիքեան Գարեգին	Պոլիս	1844	փաստաբան	6.08.1874
Մերեմ-Գուլի Յարութիւն	Պոլիս	1840	առնետրական	19.11.1876
Մինասեան Ալեքսան	Սիլիստրէ	1857	վաճառական	22.07.1876
Միսաքեան Յովհաննէս	Մեծ Կղզի (Պոլիս)	-----	ճարտարագետ	24.01.1867
Միսաքեան Ստեփան վ.	Պոլիս	1841	դրամատր	1.11.1866
Միքայելեան Կարապետ	Արաբկիր	1845	դրամատր	16.07.1874
Միսիննտիսեան Մարտիրոս	Պոլիս	1821	դրամատր	22.02.1866
Մսերեան Սարգիս	Զմիւտնիա	1837	վաճառական	13.02.1872
Մոզեան Գրիգոր	Խասգիւղ (Պոլիս)	1830	բժիշկ	1866
Յակոբեան Յովհաննէս	Պոլիս	1856	փաստաբան	20.01.1881
Յարութեան Առաքել	Պոլիս	1827	դրամատր	22.04.1868
Յովակիմեան Միքայիլ	Ալկն	1844	առնետրական	29.03.1872
Յովակիմեան Յովակիմ	Պոլիս	1847	վաճառական	29.02.1872
Յովասափեան Արշակ	Էրզրում	1852	վաճառական	25.09.1885
Յովասափեան Կարապետ	Պոլիս	1839	վաճառական	18.03.1877
Նախնիքեան Անտոն	Գարահիսար	1857	վաճառական	17.06.1885
Նեվրուզեան Յաքէթիկ	Պոլիս	1834	առնետրական- թարգման	2.03.1866
Նեվրուզեան Յովակիմ	Պոլիս	1831	առնետրական	22.02.1866
Նիկողեան Մանուկ	Գարահիսար	1845	վաճառական	19.02.1880
Նշկեան Յակոբ	Էրզրում	1853	շունի	19.02.1880
Նորատունկեան Գաբրիէլ	Պոլիս	1852	իրաւագետ Բ. Դրան	19.11.1876

Նորատունկեան Յարութիւն	Պոլիս	1845	առնետրական	22.02.1866
Նորիկեան Պետրոս	Պոլիս	1830	առնետրական	4.03.1869
			գործակալ	
Նորեան Յովհաննէս	Պոլիս	1839	պետական պաշտօնեայ	1866
Շահինեան Յովհաննէս	Պոլիս	1842	Լօյտ ընկերութեան	25.09.1867
			պաշտօնեայ	
Շէֆիզ Պէյ	Պոլիս	1848	գրագէտ	30.10.1875
Շիշմանեան Յովսէփ	Պոլիս	[1822]	բժիշկ	2.03.1866
Շիրաճեան Վէսսան	Պոլիս	1826	առնետրական	22.02.1866
Շնորքեան Յովհաննէս	Պոլիս	1816	առնետրական	23.08.1866
Չայեան Եղիա	Պոլիս	1840	պետական պաշտօնեայ	22.02.1866
Չարազեան Յակոբ	Պոլիս		առնետրական	12.07.1866
Չօպանեան Միքրան	Պոլիս	1842	ռսկերիչ	13.11.1873
Պալիոզեան Լոդօֆէթ	Թալաս	1849	առնետրական	25.01.1874
	(Կեսարիա)			
Պաղտասարեան Էրան	Պոլիս	1827	ժամագործ	30.05.1867
Պաղտասարեան Մելքոն	Պոլիս	1842	հեռագրատան	22.07.1868
			պաշտօնեայ	
Պասպայեան Եղիա	Պոլիս	1828	առնետրական	29.11.1866
Պարմասեան Պօղոս	Արաբկիր	1841	Մամուլ Գրասենեակի	12.07.1866
			փոխ-տնօրէն	
Պարոնեան Նիկողոս	Պրուսա	1850	պաշտօնեայ	19.02.1880
Պարտիզպանեան Թազուր	Պոլիս	1845	դրամատէր	14.02.1868
Պեկլամեան Յովսէփ	Պոլիս	1844	պաշտօնեայ	13.12.1885
Պեյլիքճեան Սարգսր	Պոլիս	1824	վաճառական	9.08.1866
Պեմտէրեան Մկրտիչ	Պոլիս	1837	փորագրիչ	21.03.1867
Պէշիկբաշեան Մկրտիչ	Պոլիս	[1827]	քանաստեղծ	21.03.1867
Պէշիրեան Մելքոն	Պոլիս	1840	ժամագործ	18.10.1866
Պէշիրեան Սահակ	Պոլիս	1835	դրամատէր	4.03.1869
Պէրպէրեան Գրիգոր	Պոլիս	1840	ռսկերիչ	4.05.1871

Պերպերեան Պօղոս	Պոլիս	1847	դրամատեր	19.11.1874
Պուլկուրեան Ռուբեն	Պոլիս	1836	փաստաբան	23.08.1866
Պոյաճեան Յովիսման	Պոլիս	1831	դրամատեր	7.02.1867
Պոյաճեան Նշան	Պոլիս	1850	փաստաբան	20.05.1880
Ռափայելեան Միքայել	Պոլիս	1833	բժիշկ	23.08.1866
Ռէֆիք Ամետ	Պոլիս	1852	առնետրական	23.10.1873
Ռուսլինեան Նահապետ	Էվերէկ (Կեսարիա)	1819	բժիշկ	1866
Սարաֆեան Յարութիւն	Պոլիս	1836	Կրթական Նախարարութեան քարտուղար	22.02.1866
Սեդրոսեան Սիմոն	Պոլիս	1851	բժիշկ	16.07.1874
Սըրմայեան Մովսէս	Աֆեօն- Գարահիսար	1851	վաճառական	30.10.1875
Սթամպուլեան Յարութիւն	Կեսարիա	1842	դրամատեր	16.07.1874
Սթամպուլեան Յովակիմ	Կեսարիա	1847	առնետրական	16.07.1874
Սիմոնովիչ Սիմոն	Պոլիս	1834	Օսմ. Դրամատան պաշտօնեայ	31.05.1866
Սինանեան Տիգրան	Պոլիս	1844	պաշտօնեայ	18.10.1866
Սիսեան Անտիս	Ատանա	1853	Ատանայի Քաղաքապետութեան քարգման	23.10.1881
Սվաճեան Սարգիս	Էտիրնէ	1842	գործակալ	19.05.1870
Վասըֆ Էֆենտի	Պոլիս	1851	գրագէտ եղմտ.	23.04.1876
Տամատեան Մկրտիչ	Պոլիս	1836	Նախարարութեան առնետրական	20.09.1866
Տատեան Ներսէս Պէյ	Պոլիս	1825	Պոլսոյ Ոստիկանական խորհուրդի անդամ	2.03.1866
Տաուտեան Ղազարոս	Պոլիս	1828	բողոքական համայնքի ազգապետ	7.02.1866

Տեր Միքայելեան Մինաս	Արաբկիր	1840
Տերվիշեան Յարութիւն	Պոլիս	1838
Տեր Ներսէսեան Միքրան	Էրզրում	1855
Տէրունեան Կարապետ	Էտիրմէ	1843
Տէրունեան Յակոբ	Էտիրմէ	1832
Փափազեան Անդրէաս	Պոլիս	1828
Փափազեան Առաքել	Ռոստոքո	1841
Փափազեան Գաբրիէլ	Մուսուլ	1828
Փափազեան Երետում	Պոլիս	1841
Փափազեան Լեւոն	Պոլիս	1860

Փափազեան Կարապետ	Պոլիս	1830
Փափազեան Յարութիւն	Պոլիս	1842
Փափազեան Տիմիխիս	Պոլիս	1842
Փափազեան Վարդան	-----	-----
Փիշմիշ Սկրտիշ	Պոլիս	1826
Փշիկեան Պետրոս	Ալն	1838
Քեհեայեան Մարտիրոս	Պոլիս	1836
Քեհեայեան Գրիգոր	Պոլիս	1832
Քերեսէճեան Յովհաննէս	Պոլիս	1840
Քրիսեան Շանիկ	Պոլիս	1858
Քրիստափորեան Յարութիւն	Պոլիս	-----
Քօլօյեան Աւետիս	Պոլիս	1830
Քրանեան Միքայէլ	Պոլիս	1855
Օդրուկեան Մինաս	Պոլիս	1822
Ֆերուխան Բարունակ Պէյ	Պոլիս	1824

վաճառական	18.09.1873
առետրական	22.04.1868
առետրական	7.07.1882
պաշտօնեայ	18.05.1871
առետրական	5.05.1881
ռսկերիշ	17.09.1869
առետրական	17.12.1868
դրամատէր	15.11.1868
վաճառական	15.04.1869
դրամատան փոխ	26.05.1886
տնօրէն	
դրամատէր	22.04.1868
դրամատէր	19.11.1868
ժամագործ	12.02.1868
-----	2.03.1866
առետրական	2.03.1866
պաշտօնեայ	4.07.1872
առետրական	9.08.1866
Բ. Դրան պաշտօնեայ	12.07.1866
պաշտօնեայ	20.05.1880
բժիշկ	13.03.1884
տպարանատէր	11.03.1868
դրամատէր	(1866)
պաշտօնեայ	20.05.1880
-----	7.06.1866
զինուորական բժիշկ	22.02.1866

THE COMPLETE LIST OF THE ARMENIAN MEMBERS
OF THE *SER* LODGE IN CONSTANTINOPLE
(Summary)

ARTHUR BEYLERIAN

As an addendum to his article published in Volume 21 of the *Haigazian Armeniological Review* on Armenian freemasons in the Ottoman Empire in the nineteenth century and the Armenian *Ser* (Love) Lodge in Constantinople, Arthur Beylerian has compiled an updated list of all 168 members of this lodge, after having searched through the reports and other documents sent by the lodge to its headquarters in Paris.

The list comprises 162 Armenians and six Muslims. Most of the Armenians were born in Constantinople, while some 35 members on this list were born in the provinces. A number of renowned Armenian intellectuals were members of this lodge, including some of the pioneers of the Armenian National Constitution adopted in the Ottoman Empire in 1863. Other members were active in literary, theatrical and other walks of Armenian life. Most members were merchants, financiers, goldsmiths and watch-makers by profession. There were also 24 physicians.